

פרוטוקול מס' 49

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', י"ג בחשוון תשל"ה - 29.10.74, שעה 08.30

נ כ ח ר :

חברי הוועדה:
י. תמיר - יו"ר
ח. אבו-דביע
י. בארי
א. גבלבר
א. הרליץ
מ. הכהן
מ. ורסמן
א. ורדיגר
ת. טובי
נ. מואב
ב. צ. קשת
ד. קורן

מוזמנים:

ח'כ ש. לויין
ש. להט - ראש עיריית ת"א
מ. מצא - סגן ראש עיריית ירושלים
מר לפיד - עיריית ת"א
מר וירשובסקי -
מר עוז - עיריית ירושלים
מר בר-סלע -
מר רותם - מסדר הפנים
מר שפט -
ד"ר אורנן - הבריאות
נ. ענתבי -
מר קולגמן - המשפטים
ש. ברוצנדר - הרשות לשמירת איכות הסביבה

מזכיר הוועדה:

י. ברזני

ר ש מ ה :

א. אולר

סדר-היום:

1. הצעות לסדר-היום
2. שניחת הפקחים בעיריית חל-אניב
3. חוק לשמירת הנקיון (הצעת חוק של ח'כ ש. לויין)

אני פותח את הישיבה.

היור' י. תמיר:

1. הצעות לסדר היום

ג. קורן:

אני מבקש להעלות את הנושא של הרס המבנים העתיקים והנוף של צפת. אני יודע שח'כ שריר הגיש בעניין זה הצעה דחופה לסה'י, אבל אני חושש שעוד שנגיע לדיון בה - ייקבעו עובדות שאי-אפשר יהיה לתקנן. אני מבקש שמשרד הפנים יכור אם הכל נעשה שם כחוק (אני עצמי משוכנע שהיתה שם עבירה על החוק, אבל אינני יודע בדיוק מה), ושתיפסק כל פעולה המסכנת אחרים הסמוכים, עד שיחקיים הדיון.

היור' י. תמיר:

לא ניכנס היום לפרטי. אני מבקש ממר רותם שימציא לנו פרטים בהקדם האפשרי. ההצעה לסה'י של ח'כ שריר תידון כנראה היום-מחר בכנסת, ולאחר מכן קרוב לוודאי שתועבר אלינו.

ב.צ. קשת:

היום אני עומד להיפגש עם אנשים שבפיהם טענה הפוכה. אולי כדאי שיצטרפו אלי עוד שנים מחברי הוועדה, כדי שנהיה כולנו בתמונה.

היור' י. תמיר:

אני מציע שבינתיים תיפגש אתם אהה בעצמך.

ס. הכהן:

אני מציע שלא ניחפש לבהלת-שווא. יש בצפת רשויות מוסמכות שאותן איננו שומעים, אלא שומעים רק אינטרסנטים מסוגים שונים. אני כשלעצמי מברך על רצונם של יהודים להתיישב בצפת, ואני מציע שלא להורות על הפסקת העבודה. יש מקום לבדיקה ע"י מר רותם אם אמנם נעשו שם דברים בניגוד לחוק, ולא יותר.

היור' י. תמיר:

זה מה שביקשנו.

נתקבל מכתב מח'כ טובי, כוא הוא טוען שניסה להיפגש עם אסיר בבית-הסוהר, והדבר לא ניתן לו, והוא מבקש שנקיים כאן בירור. היות וקיימת ועדה קבועה המטפלת בבתי-הסוהר, בראשותו של ח'כ קשת - הייתי מציע שהיא תיכנס לעבי-הקורה.

ת. טובי:

השאלה איננה שייכת לוועדת-משנה אלא היא עקרונית: האם חבר של ועדת הפנים יכול או אינו יכול להיפגש עם אסיר שפנה אליו (ואני עושה זאת לעתים רחוקות). אני מוכן לחכות עד שהיור' יברר זאת עם שר המשטרה.

היור' י. תמיר:

אני מבקש, ככל זאת שיו'ר ועדת המשנה יביע את עמדת הוועדה שלו בעניין זה.

ת. טובי:

יש דבר נוסף במכתב: השביתה של האסירים.

ב.צ. קשת:

בזה יש טיפול. בשבוע הבא נדון על כך.

היור' י. תמיר:

ה בוקר קיבלנו מברק מראש עיריית רמת-גן בעניין התכנית להקמת מסופים וחניונים בחיריה. בכנסת הוגשו בעניין זה מספר הצעות דחופות לסה'י, ובקרב נדון בו בוועדה. אינני בטוח שההצעות הוכרו כדחופות.

ב.צ. קשת:

בענין הסכופים קיבלנו אינפורמציה בנושא
שזה עוד חזון לעתיד, ולכן הענין איננו
דחוף.

2. שביחת הפקחים בעיריית תל-אביב

היו"ר י. חמיר:

בהזדמנות זו שראש עיריית תל-אביב נמצא
עמו, אולי ימסור לנו הודעה קצרה בדבר
האיומים בהשבתת השירותים בת"א לרגל
הסכסוך שפרץ עם קבלת כוח-אדם נוסף
לפיקוח על עבירות בניה בעיר.

ש. להט:

הסכסוך על עבירות בניה בת"א ידוע ונמשך
זה זמן רב. לאחרונה נשמעו הערות בענין
זה גם בוועדת הפנים. המצב הגיע לכך שבועה
המקומית לבנין ערים דנים בבקשות
להיתרים שלאחר מכן מתברר שדנים בבנין
שכבר עומד על תילו. יש גם תופעות של
בתי-מגורים שהופכים למשרדים (אפילו
באיזור תכנית ל"א).

מצד שני, מספר הפקחים העומדים לרשות
העירייה אינו עולה על שמונה. העבודה עצמה
אינה קלה, ולפעמים מלווה גם באיומי
אלימות. פנינו לארגון העובדים שיסכים
להסבת אנשים מבין עובדי העירייה
לעבודה זו, ולא מצאנו מועמדים. ואז
החלטנו לפנות לארגון כסטודנטים
ולבקש סטודנטים שיבואו לעבוד על בסיס
של ארבע שעות ביום, בתעריף של סטודנטים.

עם ארגון העובדים דיברנו כללית על
הנושא הזה לפני שלושה חודשים. לאחרונה
התחלנו להכשיר את הסטודנטים הללו בקורס
מיוחד, ולפני כשבוע, שנתיברר לי שלא
דובר על כך ספציפית עם ארגון העובדים
- הוריתי לבוא אתו במגע. ביום ב' סוכם
אתו שהסגרת תתחיל לפעול.

הפקחים הוותיקים מבקשים כבר זמן
מה הטבות בשכר; הם דורשים להשוות אותם
לטכנאים, דבר שיש לו התנגדות חריפה
משום שהוא ישבש את כל המערכת. עכשיו,
כשמתקבלים לעבודה הסטודנטים החדשים,
רואים הוותיקים את הזמן כמתאים להעלות
שוב את הנושא. ביום ב' בערב הודיע
ארגון העובדים שהוא חוזר בו מהסכמתו
לגבי הסטודנטים, והפקחים הודיעו שהם
יפריעו למהלך סיורי-הלימודים שתוכננו
לסטודנטים. הפקחים הוותיקים צרים
עכשיו על המזנון בו יושבים הסטודנטים,
ויש חשש של אלימות. נאמר לי שארגון
העובדים מתנער מהתנהגות זו של הפקחים
הוותיקים, שפנו אלי בבקשה לדבר אתי,
"אחרת יישפך דם". אמרתי שאני מוכן
תמיד לדבר אתם, אבל לא בתנאי לחץ
ואיומים. הסטודנטים יצאו אפוא למכוניות
על-מנת לנסוע לסיוורים, אבל הפקחים
מנעו זאת מהם בכוח, ואז פניתי למשרד
כדי שתערב במקרה של שימוש אלים
בניגוד לחוק. לא עלה בדעתי להתערב
בסכסוך עבודה.

מ. ורטמן:

אבל זהו סכסוך עבודה טובהק.

ש. להט:

יש דרכים לטפל בסכסוך עבודה. אבל לא
ייתכן לומר: איננו מאפשר לך לנסוע
ברחוב כשאתה נוסע לסיוור. זה לא סכסוך
עבודה. כאן לא מדובר בשטח המפעל
אלא בנטיעה ברחוב. מכל מקום, עבודה
שהסגרת עוד היום אינה עובדת.

כל עוד הבעיה היא קיום החוק
במדינה - אני אפעיל את מי שהמערכת של
קיום החוק מועידה אותו לקיים את החוק.
לטיפול בסכסוך עבודה יש ארגון עובדים.
אני חושב שעוד לא היה ראש עיר שכן
טיפול בעובדי העירייה. אני מקבל עובדים
בדלת פתוחה בזמן קבוע וקצוב, ועובדים
באים אלי ומביעים את דעותיהם בענינים
שונים, בכל מה שמעיק עליהם, כולל בעיות אישיות של קידום
וכו'. לגבי סכסוכי עבודה יש כללי-משחק.
אבל שימוש בכוח הוא אחת הדעות החולות
של מדינת ישראל, ואסור לנו לתת לדבר
להתפתח. צריך להסביר לאנשים שבכוח לא
משיגים דבר.

אני חושש שהשביחה מחר תקויים. דיברתי עם
ארגון העובדים ועם מזכיר פועלי ת"א (שאישר את השביחה), והעמדתי אותם על
הפגיעה בציבור שתיגרם ע"י השביחה הזאת. אני רוצה להזכיר כאן שלפני

ש. להט:

שנה היה מקרה של מצילים שהתפרעו בלשכת ראש העיר הקודם, רבינוביץ, ואז הוא הביא את המשטרה.

מ. ורטמן: זה דבר אחר. שם היתה פגיעה.

ש. להט:

אני חושש שכשארגון העובדים נותן יד להשבת העובדים ללא כל פרופורציה להיקף הנושא, גם אם אני יודע את דעתו שהוא נגד אלימות - פירוש הדבר שהוא נותן יד לשימוש באלימות, ונגד החוק.

מ. ורטמן:

זהו נוהג חדש בוועדה, לשמוע צד אחד של סכסוך עבודה, כשהעובדים אינם מיוצגים. אני חושב שהעירייה חרגה מסמכותה בכך שהפעילה משטרה בוויכוח עם עובדים.

הי"ר י. תמיר:

גם אם הם משתמשים בכוח הזרוע?

מ. ורטמן:

מי שלח את העובדים להפר את השביתה - הוא עצמו גרן לכך. יש הבדל בין המקרה הזה לבין אלימות כשמתפרצים לחדר ורוצים להרביץ למישהו. ולדברי ראש העיר בדבר דלתו הפתוחה שכל עובד יכול להגיע אליו ולטעון את טענותיו - הזמן לנך עבר מזמן, כשכל עובד היה מדבר לעצמו. כוחו של עובד בארגונו. ולהשתמש במשטרה כשיש סכסוך עבודה שהוכרז ע"י ארגון העובדים זוהי הצתת חבצלה ביחסי עבודה. הייתי מציע לראש העיר לנסות למצוא פשרה עם העובדים, ולא להגיע למצב שהמשטרה תתערב. אני כשלעצמי רואה בהכנסת סטודנטים לעבודה בניגוד להטכנתו של ארגון העובדים (גם אם קודם הסכים אבל אח"כ חזר בו) עילה מספקת לסכסוך עבודה.

מה שנוגע לפגיעה בציבור - זהו המשחק המקובל בכל השביתות; גם כשמורים ורופאים שובתים יש פגיעה בציבור. השאלה היא מיהו הגורם שיפקח על הבניה, פקחים ותיקים מקצועיים או סטודנטים. הייתי מציע אפוא לראש העיר לחפש דרך של פשרה, כדי שלא יהיה צורך להשבית את השירותים.

ש. להט:

דיברתי עם אורי אלפרט וסיכמנו להקפיא את המצב כיוון שהוא רוצה לבדוק אותו תוך שלושה ימים. אבל השביתה מתקיימת.

הי"ר י. תמיר:

אני יודע שבסכסוכי עבודה עוסקת ועדת העבודה ולא ועדת הפנים. אבל ראיתי מחובתי לשמוע את ראש העיר, כשהוא נמצא פה היום, כדי שנודע פרטים על מה שקורה בעירייה, גם אם נכון ששמענו רק צד אחד ולא את העובדים. מכל מקום, לא ניכנס לדיון.

3. הצעת חוק של ח"כ ש. לוין לשמירת הנסיון

הי"ר י. תמיר:

השאלה כאן איננה אם מלכלכים את העיר יותר או פחות, אלא השאלה היא עקרונית: איך מתייחסים אצלנו לבעיה של איכות החיים, ההולכת ומחריפה מיום ליום.

בניגוד להצעות חוקים אחרות, בהם אנחנו מקפידים מאד שלא להכניס נושא חדש לדיונים - אני סבור שבחוק הזה אנחנו צריכים להיות חפשיים מן המגבלה הזאת, ולהתייחס לנושא בהיקפו הרחב ביותר.

ש. לוי:

כשהגשתי את הצעת החוק, לא ידעתי שכל-
כך רבים במדינה מצפים לה, כפי שמעידים
עשרות מכתבי-העידוד שקיבלנו מחוגים שונים, ומאמר בלהב של חיים גורי
ב"דבר". לוועדת הפנים בזדמנה הזדמנות גדולה לחקן דבר, ואני מבקש מכם
שלא להשהות את הענין ולא לרצות להגיש הצעת חוק מושלמת, שאז היא תעכב
עוד יותר.

לא אבוא לתאר את מצב הנקיון אצלנו.
כולנו חיים במדינה ויודעים אותו. המצב בערינו הגדולות הולם את
התיאורים אצל מנדלי, ביאליק ועגנון. אני מציע לחברי הוועדה שייעלו
לבנינים גבוהים בת"א וישקפו מסם על המרחש על גבות הבתים בעיר -
דבר שעגנון, מנדלי וביאליק לא תיארו לעצמם.

שמירת הנקיון מחייבת חינוך לשמירת
הנקיון. ברור שיש כאן השפעה, אמנם לא רבה, גם לוועדה-הקהל. אני משובכע
שהגיעה העת להפעיל גם את זרועו של החוק, וללא רתיעה.

בהצעת החוק שהגשתי לכנסת בראשית אוגוסט
מדובר על קנס של עד 2,000 לירות ומאסר של עד 6 חודשים למוזהמי רשות
הבנים. לוועדה יעילות החוק חלוייה בשיפוט מהיר ויעיל. אבל גם שר
המשפטים וגם שר הפנים המתייבו מהקמת בי"ד לאיכות הסביבה, ומתוך רצון
לקדם את הענין הסכמתי שהחוק יוגש בלי שינויים. אבל היום, לאחר שיחה
נוספת עם שר המשפטים, יש באפשרותי להביא הצעה גם בדבר מתן שינויים לחוק.

בסעיף 4, המדבר על השיפוט, מדובר בהצעה
המקורית על בי"ד לאיכות הסביבה, שיורכב משופט אחד. במקום זה אני מציע
עתי את הסעיף הבא (מתואם עם שר המשפטים): "עבירה על הוראות חוק זה
או על תקנות או חוקי-עזר שהותקנו על-פי חוק זה תהיה עבירה קנס,
והוראות סעיפים 29 עד 32 לפקודת התעבורה יחולו בשינויים המחוייבים
לפי הענין". התיקון הזה מאפשר לקפחי העיריה להטיל קנס, ומשאיר פתוחה
גם אפשרות למשפט. אני כשלעצמי הייתי מעדיף כאמור את ההצעה המקורית,
אבל שר המשפטים התנגד לה, ולעומת זה הסכים לראות בעבירה על החוק הזה
עבירה-קנס. בכך מובטחת לחוק הזה גם שינויים וגם שיפוט מהיר, כמו
בעבירות חנועה.

ש. להט:

אנחנו מדברים על הצעה שהיא כורח
המציאות. כדי להתמודד עם בעיית

התברואה, שהיא רחבה יותר, דרוש מנגנון פיקוח עירוני שאיננו בנמצא
כיום, גם בגלל מגבלות של כוח אדם וגם בגלל מגבלות תקציביות. ואחד
הדברים שאפשר לדרוש מאנשים הגרים במרחב עירוני הוא שישמרו על הנקיון
ליד ביתם. וכיוון שאנחנו נכנסים למצב כלכלי לא קל למדינה - יש בהחלט
מקום לדרוש זאת מן החושבים. מכל הסיבות הללו ההצעה במקומה. אין ספק
שצריך יהיה לעבד את הפרטים מבחינת חוק העזר, לקבוע בדיוק על מי הוא
חל ועל מי לא (בעל הבנס, הדייר וכו'), אבל בהחלט ניתן להתגבר על
הבעיה.

לסעיף 2 (איסור השלכת פסולת) - גם כיום
קיים חוק עזר בנדון, מזה זמן מה. התאמנו את החוק מ-1964 לצרכים של
היום, תוך הכנסת דברים נוספים שאין לנו כרגע פתרון טכני לגביהם אבל
ראינו לנכון שלפחות יהיו קיימים בחוק.

לגבי חוק ניקוי מדרכות יש הצעה בהנהלת
העיריה לחייב בו את בעלי העסקים. אני עומד לבוא במגע בענין זה עם
בעלי העסקים כדי לשחפם בענין.

מה שנוגע לענשים - אני מקבל את התיקון
של ח"כ לוי. כי עונש החלתי של מאסר עד 6 חודשים וקנס של עד אלפיים
לירות נראה לי מוגזם.

לגבי הנושא של שיפוט - אני אישית הייתי
בעד קביעת מערכת שיפוטית נפרדת. אבל היועץ המשפטי שלי, שהוא בעל
נסיון בנושא זה, טוען שמתוך נסיונו זהו דבר שלא הוכיח את עצמו. ולהיפך,
המערכת השיפוטית הקיימת בעיריה בהחלט עונה לדרישות ומתמודדת עם
הדו"חות המוגשים, והוא איננו ממליץ לקבל את ההצעה של מערכת נפרדת.
ייתכן שכעבור זמן מה, אם אראה צורך בכך - אבקש למנות שופט מיוחד
לנושא זה.

ש. להט:

חוק איסור השלכת פסולת קיים כאמור גם כיום. אבל בכל זאת ממשיכים לזרוק פסולת ברחובות. בעצמי הלכתי עם הפקחים והראיתי להם איך להגיש דו"חות ברחוב נגד אנשים שעוברים על החוק הזה. עובדה שלקפחים קל יותר להתמודד עם הרומם מאשר עם אנשים חיים ברחוב. אבל מנסיוני אני יודע שכאשר פונים לאנשים יפה - הם משתפים פעולה. מכל מקום, גם אם נכון שהפקחים נתקלים בגישה עויינת - הובר בסופו של דבר ייכנס לתודעת האנשים. יש גם בעיה של סירוב אנשים להזדהות בפני פקח. גם על העניין הזה אני עובר עכשיו, כי זהו תנאי להצלחה. מכל מקום, בעיריית ת"א הבעיה איננה חוסר חוקים אלא התמודדות עם ביצועם. יחד עם זה, ההצעה המוצעת תרגיש עוד יותר את חשיבות העניין, ולכן אני מברך עליה וממליץ לקבלה.

ד. סורן:

האם חוקי העזר הקיימים מספיקים, או צריך לחוקק חוק נוסף?

האם ראש עיריית ת"א היה רוצה בחוק ארצי כללי, או בוגם של חוק שאפשר לאמץ אותו כחוק-עזר עירוני בכל עירייה? כי אולי יש עירייה קטנה שמעדיפה לגבות כסף מתושביה ולעשות את העבודה בעצמה.

ש. להט:

כשדיברתי על חוק עזר - התכוונתי לחוק עזר לתברואה, בצורה כללית. אני בהחלט סבור שאת חוק העזר בעניין נקיון מדרכות צריך להכניס כנושא נפרד, בחוק מיוחד.

מה שנוגע לחוק ארצי לעומת חוקי עזר - לא פעם קורה, כשאתה מנסה להתמודד עם בעיה בדרג מקומי, כשאינן לה גיבוי ארצי - הובר קשה מאד, כמו שהיה עם המשמר-האזרחי. גם אם הבעיה של נקיון חמורה יותר בערים הגדולות, היא לא נפתרה גם במקומות הקטנים, ולכן בעניין זה אני בהחלט תומך בחוק ארצי כללי.

י. בארי:

קיימת מערכת חוקים במדינה, גם ארצית וגם מקומית, שאיננה מבוצעת ואיננה מאכפת. ידוע לי מה דעתו של ראש עיריית ת"א על חוקים שאין אוכפים אותם. אבל מניין לנו הבטחון שאת החוק הזה יאכפו בצורה טובה יותר?

אם החוק הזה יתקבל - מה יהיה מעתה תפקידה של הרשות המקומית מבחינת חובתה לדאוג לשמירת נקיון המדרכות? רק באכיפת החוק הזה ובפיקוח, או גם בפועל מס?

מ. הכהן:

מהו הנוהג בעניין זה בעולם הגדול? האם קיים חוק ארצי, או חוקים מקומיים?

ש. להט:

ח"כ בארי צודק בכך שבדרך כלל אני נגד חוקים שאין אוכפים אותם. אבל חשוב שהשלטון המקומי יתמודד עם החוק הזה, וכל עוד לא יהיה חוק - תמיד תהיה טענה שזאת העילה לכך שאין שומרים על הנקיון. משום כך חשוב שהחוקים יהיו קיימים, ואז תהיה גם סמכות מוסרית לווועדת הפנים של הכנסת לתבוע דו"ח מפעם לפעם על מה שבוצע ומה שלא בוצע ברשות המקומית בשטח זה.

מה שנוגע לתפקידה של העירייה בעתיד בשמירה על הנקיון - העירייה בשום פנים לא תיהפך רק לגורם שרושם דו"חות. עדיין נשארת הבעיה של פחית-האשפה, הכבישים וכו'. לגבי נקיון המדרכות השאלה תעמוד אם לחייב את התושבים לנקות אותן בזמנים קצובים, או לשמור באופן שוטף על הנקיון. אני כשלעצמי חייבתי בעלי חנויות לנקות את המדרכה ליד חנותם פעמים אחדות ביום, כי לא ייתכן לשמור באורח רצוף על המדרכה ולרוץ אחר כל ילד שזרק עטיפה של מסתק ליד החנות. כך שאין חשש שהעירייה תישאר רק גורם המגיש דו"חות ומטיל קנסות, כי האחריות הסופית בסופו של דבר היא, וצריכה להיות, על הרשות המקומית.

גם אני מברך על עצם הצעת החוק.

מ. מצא:

סעיף 4 נראה לי, וגם אני סבור שטוב היה
אילו נשאר במתכונתו המקורית של שיפוט מיוחד. אבל בסעיף 1 אני רוצה לעודד
את הבעיה הציבורית של מיצוי הצדק. מדובר כאן על מי שמחזיק בבנין. האם
הכוונה היא לבעל הנכס, הדייר או בעל העסק? או שמא לכולם ביחד? ואם
כולם ביחד - למה לא חוק-חצרנים (שנוחה ע"י משרד הפנים)?

גורמי הלכוד במדרכות הם שלושה: ציבור
העוברים-ושבים, בעל העסק, והדיירים. והחוק אינו מפריד בין בעל העסק
לבין דייר שגר בקומה השלישית בחזית האחורית. ההתמודדות עם בעיית הצדק
הציבורי הצטרך להביא להרחבה עצומה של כוח האדם לפיקוח, ואנחנו יודעים
את המצב מבחינת התקנים וכו'. ייתכן בעל עסק שהוא אזרח למופת ומנקה את
המדרכה פעמיים ושלוש ביום, אבל כעבור דקות אחרות עוברים ילדים ומלכלכים
אותה שוב, והפקח לא יכול להיות שופט, כי ברגע שהוא מגיע למקום וממצא את
המדרכה מלוכלכת - הוא מגיש דו"ח לבעל העסק ולכל 34 הדיירים שבבנין.

ייתכן שהחוק המוצע צריך להיות חוק-גג,
כשכל עיריה מצידה מאשרת חוק-עזר מתאים.

למה לא במסגרת השיפוטית הקיימת? יש
טענות רבות גם לגבי המסגרת השיפוטית הקיימת, הפועלת תחת עומס עצום, ולא
רק בנושא עבירות הבניה. המערכת הזאת לעולם לא תגיע לדיון בעבירות אלו
של ברירות הקנס, והן יצטברו לעשות, כולן בתיק אחד, עד שבסופו של דבר
האיש יצא זכאי או נפטר בעונש קל שאיננו מרתיע. אני סבור שצריך למנות
ברשות המקומית שופט מיוחד לנושא זה, וחבל שהוצע פה שיפוט ע"י הצעת
שר המשפטים. מסגרת השיפוט הקיים לדעתי לא תוכל לעמוד בנושא הזה.

בסך הכל גם אני סבור שהחוק הוא טוב.
צריך רק לנסות למצות בו את הצדק הציבורי. בירושלים יש עוד בעיה נוספת:
של פינוי מדרכות משלג. עד היום משרד הפנים סירב לטפל בזה, אבל אם יתקבל
החוק הזה - הצטרך עיריית ירושלים לטפל גם בנושא זה, ואז נזדקק לעזרתכם.

מר רוטם:

במשרד הפנים היו ויכוחים אם לדחות את
הצעת החוק של ח"כ לויין על הסף, או
להעביר את הנושא לדיון בכנסת. לבסוף הוסכם להעביר את הצעת החוק לדיון
ככנסת, כדי להגיע לכלל דיון בנושא. אפשר להביא רשימה ארוכה של חוקים
קיימים בשטח זה. עצם הנושא של האקולוגיה החברתית ראוי בהחלט לדיון
בוועדה, במטרה למצוא דרך להגיע ליתר נקיון גם ברחובות וגם בבתי. משום
כך גם התפלאנו על שלא התקיים בוועדה ויון מצומצם לפני שהוזמנו כל גורמי-
החוק.

כדאי היה לשמוע את אנשי המקצוע - אנשי
הפיקוח ברשויות המקומיות, הממונים על שירותי התברואה, ואולי גם את
נציגי משרד הבריאות, על הבעיות שהם נתקלים בהם בשטח זה, שהן רבות, ועל
הקשיים העומדים לפניהם. ברור שלא המסגרת החוקית ומסגרת הענשים היא
שחסרה להם, אלא המחסור בכוח אדם וחוסר רצון מצד רבים מהנבחרים לבצע את
החוקים הקיימים כלשונם, וגם סדר העדיפויות הקיים היום ברשויות המקומיות.

ונקודה אחרונה: אנחנו רואים בבעיה זו
בעיה חינוכית. וכדאי היה שנפעיל את כל גורמי החינוך בענין זה של שמירת
הנקיון לא רק בכיתה אלא גם בבית וברשות הרבים. למשל: במספר רשויות
מקומיות יעצנו לבצע פעולת גינון בחצרות הבתים ע"י ילדי ביה"ס. ומי
שעובר היום ברחובות רבים בעירות הפיתוח רואה שהילדים הם המטפלים שם
בגינות. אבל הדבר מחייב פעולה עצומה מצד ביה"ס, ואולי הילדים הם
שישפיעו בסופו של דבר גם על המבוגרים.

הייתי מציע אפוא שנתחיל לדון בבעיה,
ולא בהצעת החוק שהיא רק לבוש טכני.

האם אתם מתנגדים לכך שיתקבל חוק כזה?
י. בארי:

אנחנו סבורים שהוא מיותר.
מר רוטם:

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
29.10.74

על דעת מי אתה אומר זאת?

ש. לוי:

על דעת הממשלה. גם שר הפנים אמר את זה.
הוא אמר שהוא מסכים להעלאת הנושא לדיון.

מר רותם:

שיבוא הנה שר הפנים ויגיד את זה כאן.

א. הרליץ:

מר סלוגמן:
אני רוצה להתייחס לעניין מהיבט המשפטי.
גם אני סבור שההצעה לא תוסיף ולא כלום.
הנושא איננו בבחינת דף חלק, ושני הנושאים המוזכרים בו מכוסים בחוק
גם היום. המסקנה היא שהבעיה איננה בעיה של חוק אלא של פיקוח וביצוע.

חוק הרשויות המקומיות בסעיף 251(ב)
בא לקבוע הוראות בדבר ניקוי סדרגות ע"י הפעלת חוקי עזר, ומה שהעיריות
מבקשות למעשה זה חוק-גג, לא חוק מפורט חדש. וחוק-גג הרי כבר קיים.

מה שנוגע להצעה בדבר ברירת קנס: קיימת
כיום הצעת חוק שתהפוך לחוק-מסגרת לעבירות קנס, שלפיו כל חוק שיצויין
בתוספת לאותו חוק יהיה חוק של ברירת קנס. ההפנייה לסקודת התעבורה
בראיה לי קצת רחוקה, ועכ"פ הייתי מציע לנסח את הסעיף קצת אחרת.

בעניין הערכאה השיפוטית הנוספת קיימת
הסתייגות של שר המשפטים. איננו גורסים שיפוט מיוחד. מבחינה שיפוטית
העניין כולו מכוסה ע"י פקודת בחי-המשפט העירוניים הקובעת סמכות ענישה
שדנה לזו של בית-משפט שלום, וקביעת ערכאה שיפוטית נוספת רק תסרב את
העניין ולא תהיה לטובת העניין.

ש. לוי:
דבריו של מר רותם הפתיעו אותי, כי
בשיחה שהיתה לי רק לפני שלושה ימים עם
שר המשפטים לא היתה לו כל הסתייגות מהצעת החוק. היה נסיון מצידו לתת
לחוק שיניים, ע"י הנוסח החדש שהבאתי, וצריך אפוא לברר מהי עמדת
הממשלה. מכל מקום, אני עומד על הצעת החוק, אני חושב שחברי הכנסת
צריכים לעמוד על זכותם לחוקק חוק שהוא דרוש לחקנת איכות החיים ולשמירת
הנקיון במדינה.

כל הנימוקים שנשמעו כאן בגור החוק אינם
תופשים. שמענו שני ראשי עדים. מר להט אמר שקל יהיה יותר לעירייה לטפל
בבעיה אם יהיה חוק ארצי, גם אם סעיף 2 של הצעת החוק כבר קיים בחוקים
אחרים. מה גם שסעיפים אחרים שבה לא קיימים עד היום בשום חוק.

אני חושב שחחום רשות הרבים חדרג מעבר
לחחומי הרשות המקומית.

מר שפט:
אבל את הצעת החוק שלך סייגת רק לרשות
המקומית.

ש. לוי:
מלכתחילה חשבת גם על צמתי-דרכים
חחנות-דלק וכו'. מכל מקום, הפיצול
הקיים כיום בחקיקה בעניין זה איננו מבליט את חשיבות הנושא, וגם
הרשויות המקומיות מרגישות צורך בחוק ארצי עם שיניים. ומה גם שכולנו
טורים שהמצב בשטח זה נורא. בא מר רותם ומציע שנעסוק עכשיו בבידור
חינוכי. אני מאמין בחינוך, אבל החינוך הוא תהליך ארוך ואטי מאד,
ואני סבור שיש טעם בדיון רק אם דנים עכשיו בחוק, ולא כסימפוזיון.
הכוונה היא לעשות הפעם מעשה של ממש, כדי לקדם את נושא הנקיון במדינת
ישראל. עכ"פ, ההצעות שהבאתי מתואמות עם שר המשפטים.

מ. ורטהיים:
ליה מאן דפליג שצריך להיות נקיון,
ברשות היחיד וברשות הרבים כאחד. והשאלה
איננה אם דרוש חוק, אלא אם החוק יבוצע. אני מציע אפוא שבגור לעצמנו

ט. ורטמן:

קודם כל כיצד יבוצע הדבר. כולנו זוכרים את חוק כנוביץ. יש לנו גם חוק שיפוץ חזיתות בתים שגורלו דומה, ועכשיו יהיה לנו עוד חוק אחד כזה.

יש שאלה כיצד לדאוג לנקיון ברחובות הראשיים. מה אשם בעל חנות לרהיטים שעל ידו יש קיוסק שמזהם? ואילו הפקח לא יפריד ברו"ח שיגיש נגד השניים. ואם נקבע בחוק שבשעה שבע כבוקר צריך לנקות - לא פתחנו מאומה. הבעיה היא כיצד לשמור על המקום נקי כל שעות היממה. השמירה על הנקיון איננה פונקציה של השכלה. צריך אפוא לראות את הבעיה מכל צדדיה.

יש גם שאלה מי אחראי לנקיון בבית בן ארבע קומות ועשרות דירות. האם הקריטריון הוא הלכלוך הנגרם ע"י בית-העסק השוכן בו או כתוצאה מינהולו? איך יישמר הנקיון? אולי צריך לקבוע שהרשות המקומית היא שתדאג לשירותי הנקיון ותחייב בהוצאה את מחזיקי הבתים?

אני מציע שנשמע את מרכז השלטון המקומי כיצד הוא מתכוון לבצע את הדבר, ובהתאם לכך נתאים את הלבוש החוקי לתנאים, ולא נחוקק חוק שאי-אפשר יהיה לקיימו, גם אם הרעיון כשלעצמו הוא טוב.

חשוב שהנושא הזה יהיה לא רק בחקיקה מקומית, אלא חשובה כאן חקיקה מרכזית, כדי שהרשות המקומית תחוייב לבצע את החוק. וכבר היה לנו בוועדת העבודה מקרה שטיפלנו קודם-כל בתקנות, ורק לאחר מכן בנינו את החוק עצמו.

מר בר-סלע:
הנושא של הביצוע הוא באמת הנושא הקריטי. כי אני בטוח שבעיית הנקיון לא נפתרה גם באותן רשויות מקומיות שבהן יש חוקי-עזר מתאימים.

חוק ראשי של הכנסת יוצר נורמות המחייבות את כל אזרחי המדינה. ואם אין בטחון שבעקבות הנורמות הללו יישמר החוק - אני סבור שלא כדאי לחוקק חוק שכל האזרחים יפרו אותו מיד. צריך אפוא לשכלל את העניין עי"כ שנבין קודם כל אם הרשויות המקומיות אמנם בשלות לבצע את החוק. מן הראוי היה אפוא ליצור חוק-מסגרת שיסמין רשויות מקומיות להתקין חוקי עזר. בפקודת הרשויות המקומיות יש סעיף המסמין רשות מקומית לחוקק חוקי עזר בהתאם לחוק-מסגרת. באותה פקודה אני מוצא שני פגמים עיקריים: (1) מדובר שם על מדרסת שליט בת-עסק, ואילו החוק המוצע מדבר על מדרכות לכל אורך העיר. חובת לשמירת נקיון המדרכות איננו מסמין אפוא כיום את הרשות המקומית לחוקק חוקי עזר למדרכות בשכונות מגורים. (2) החוק הזה מדבר על החובה על אדם לדאוג לנקיון. אבל הבורנה איננה להביא אנשים לכך ש"ידאגו", אלא לכך שינקו. יש לנו חוק האוסר השלכת פסולת ברשות הרבים. אבל כשבא הפקח - לא ניתן להוכיח מיהו שביצע את העבירה, מיהו שהשליך את הפסולת, ולכן אי-אפשר להרשיע את הנאשמים. אולי אפשר לפתור זאת ע"י קביעת פרזומפציה שבמקרה של הימצאות פסולת ליד בית מסויים - ההנחה היא שבעל אותו בית הוא שהשליך אותה שם.

בשני החיקונים הללו ניתן לקדם את הנושא.

מה שנוגע לעבירות קנס ושיפוט - פיצול השפיטה לא רצוי, גם לרשויות המקומיות. בי"ש עירוני הוא טריבוטל שנוצר במיוחד עבור הרשויות המקומיות, לצורך שיפוט מהיר, אלא שבמשך הזמן גם הוא "החמסד", מה שיקרה גם עם בי"ש המיוחד המוצע עתה, אם יקום. משום כך מוטב לבטוח לשכלל את בתי-המשפט העירוניים הקיימים, ואינני חושב שהפתרון הוא ביצירת טריבוטל מיוחד. מה גם שחוקי העזר הקיימים לשמירת איכות החיים מוגבלים בעונש של עד 500 לירות - קנס אפסי לגבי קבלן שמעדיף לשלם אותו ולהשליך את האשפה ברחוב מאשר להוציא סכום גדול פי כמה כדי לפנות ערימות של עפר ואבנים. צריך אפוא להסמין את חוקי העזר להטיל ענשים הרבה יותר כבדים.

מר שפט:
משרד הפנים הציג לפני כשנה להעלות את הקנסות המכסימליים מ-500 ל-5,000 לירות, ואת עבירות הקנס מ-150 ל-750 לירות. הנושא הזה מונח על שולחן הכנסת, עוד לפני קריאה ראשונה, ויש להניח שבקרוב יובא לדיון.

מר שפט:

לדברי ח"כ לוי: יש היום בפקודת העיריות מערכת משוכללת למדי של עבירות-קנס לגבי חוקי-עזר של הרשויות המקומיות. אילו רצו להפנות את הענין למערכת זו דווקא - אפשר היה להסמיך זאת לפקודת העיריות, ולא דווקא לפקודת התעבורה.

בהצעה החוק הזאת יש שני אלמנטים שאינם מכוסים כיום ע"י חוק אחר. השאלה היא אם אמנם אנחנו רוצים לכסות אותם בחוק. הנושא האחר הוא שהאחריות לניקוי המדרכה תהיה על כל המחזיקים באותו בנין. אני עצמי גר כרייר-מוגן בבית גדול, ומקבל מדי פעם התראות בדבר הנקיון בחצר שלפי חוזה השכירות שלי אסור לי בכלל להיכנס אליה. הטלת אחריות כוללת כזאת תביא לכך שבסופו של דבר אף אחד לא יטפל בענין. הנושא הזה של "המחזיק" טעון אפוא בדיקה יסודית.

לפני שנה דנו כאן בהצעה של ראש עיריית ירושלים בדבר ניקוי מדרכות. אז טענתם אתם שאתם מתירים לנו לחוקק חוקי עזר מצומצמים מאד, מתואמים עם בעלי העסקים, לתקופה של שנה. היום האווירה בוועדה השתנתה במקצת, אבל אינני יכול לקבל את החובה האבסולוטית לדאוג לניקיון המדרכה. לא נראה לי שפקח של העיריה יוכל להיכנס לחנות של איורוניר בת"א למשל ולומר למר איורוניר הנכבד: תואיל בבקשה לצאת החוצה ולטאטא את המדרכה. ואילו לפי ההצעה שלפנינו הפקח יוכל להיכנס לכל דירה בכל בית, לפי רצונו - לדירה פלונית בקומה הרביעית מאחור, שנעליה לא חביב עליו - ולדרוש מן הדייר לרדת למטה ולנקות את המדרכה. אנחנו חייבים אפוא לבדוק את הענין היטב. ייתכן שנצטרך להרחיב את מה שכבר כתוב.

ח"כ לוי: אמר לגבי סעיף 2 שהוא מעוניין להרחיב את הסמכות גם מעבר לתחומי הרשות המקומית, וזה דבר חשוב. הסעיף 2 קיים בכל חוקי העזר למניעת מפגעים או של תברואה, מה שאין כן לגבי הורכים הראשיות במדינה.

מר רותם: אלו נמצאות רובן בתחומיהן של רשויות מקומיות.

מר שפט: פה הייתי מציע להזמין את אנשי המשטרה ולשמוע מה בפיהם. שר המשטרה אמר בשעתו שהוא שוקל באהדה דווקא את הרחבת הענין לכבישים הראשיים.

דבר נוסף: כדי להעניש אדם על עבירה כזאת אני חייב לתפוש אותו בשעת מעשה, ברגע שהוא זורק את הפסולת. אחרת אינני יכול להביאו לדיון. ולשם כך אנחנו חייבים להעמיד פקח בכל קרן-רחוב. גם אם נרצה להפנות לכך את כל עובדי העיריה - הדבר טוב למבצע חד-פעמי אבל לא לאורך ימים. מצד שני, ייתכן שאילו אותם הפקחים היו מטאטאים בעצמם את הרחובות במקום לפקח - אפשר היה להסתפק בפחות כח אדם, עם יותר תוצאות. עם כל האהדה שיש לי אישית לנושא - הבעיות הן אפוא רבות, ודרשות כירור יסודי.

הינ'ר י. חמיר: כל הסוגיה הזאת היא מעגל-קסמים שאינך יודע היכן הוא מתחיל והיכן נגמר, אם בחינוך או בענישה ובחוק. עברתי בארצות רבות בעולם, וראיתי רחובות נקיים להפליא, ובכל מקום נאמר לי שהענין מתחיל בחינוך. השאלה היא מה נעשה בינתיים, עד שתבוא הגאולה מן החינוך. אני מציע שאנחנו כבית-מחוקקים נביא את הדבר לכלל ביטוי ע"י הטלת קנסות שהשופט לא יוכל להתחמק מהם בנימוקים של רחפנות, כדי שלאנשים לא יהיה בראי לעבור עבירות כאלה. מגמת החוק איננה לפתור את כל הבעיות, אלא לשמש גורם מרתיע. ואני רוצה להציע שהיועצים המשפטיים של משרדי הפנים, הבריאות, המשפטים, השירות להגנת הסביבה, ביחד עם היועצים של עיריות ירושלים ות"א ומרכז השלטון המקומי, יהוו ועדת-עבודה שתגיש לנו לישיבה הקרובה הצעה מתוקנת, בהתאם לתנאים המעשיים.

ש. לוי:

אבל אם נציגי הממשלה אומרים שאין צורך בחוק עצמו - כל הטיפול צריך להיות מיותר. לי נראה שבלי נורמה ארצית לא נפתור מאומה. בפרט כששני ראשי הערים ששמענו הביעו תמיכה בחוק ארצי.

מר וירשובסקי:

לפני יותר משמונה שנים הצעתי לעיריית ת"א להוציא פקחים לרחוב, שיטילו ברירות-קנס בארבע-חמש צמתים גדולים של העיר, על כל אזור המסלך פסולת לרחוב. אילו עשו זאת אז - היו היום פני הדברים שונים. מטעמים אומיניסטרטיביים בלבד לא בוצע הדבר עד היום. אנחנו מחנכים את הציבור רע כבר היום ע"י העמסת חוקים חדשים, כשהחוקים הקיימים נותנים לנו שיניים אבל אינם מבוצעים.

יחד עם זה, אני חושב שצריך לבחון את ענין האחריות לנקיון המדרכות. הוא לא יוכל להיפתר כפי שמוצע כאן, כי מתעוררות פה עשרות בעיות משפטיות וביצועיות. גם את חוקי העזר שבעקבות חוק ההסמכה לנקיון המדרכות אין הרשויות המקומיות מפעילות, בגלל קשיי ביצוע ובגלל קשיי הבנה מצד הציבור הרחב. אבל אני מסכים בהחלט שיהיה חוק הסמכה ארצי שכל רשות מקומית תוכל לאמץ לעצמה כשתרגיש שהיא מסוגלת לבצע אותו.

אם רוצים לחוקק סעיף ארצי לגבי אי-השלכת פסולת - לא מזיק שתהיה הצהרה כזאת בחוק-מסגרת ארצי, אבל אני אינני רואה בכך תועלת. כי סעיף כזה, מפורט יותר, כתוב ברוב חוקי-העזר וניתן להפעלה גם היום, אבל שוב זה ענין של ביצוע.

אני תומך בהצעה להעלות את התקרה של ברירות-הקנס, ויפה שעה אחת קודם. אז אפשר יהיה להפעיל את החוק הקיים, אם אמנם רוצים לקיים אותו. כי הסכום של 150 לירות איננו מספיק היום. אולי צריך גם לומר שאם התקרה של ברירות-הקנס ניתן להעלות בצו של שר הפנים באישור הוועדה, כדי שלא יהיה צורך לחזור ולבוא בכל פעם ולבקש תיקון החוק. זה גם יתן גיבוי תקיף יותר לראשי הערים בבואם בדרישות לציבור.

ב-1973 היו בת"א 69 אלף ברירות-קנס, ו-49 אלף תיקים בדיונים אחרים, וזה בשנה קשה מאד למדינה, כשהחוקים לא הופעלו במלואם. בתי-המשפט עומדים בדבר הזה. הבעיה איננה של מערכת השיפוט אלא של ההוצאה-לפועל. יש לנו היום בת"א 13 אלף צווי מאסר במשטרה, של אנשים שלא שילמו ברירות-קנס. גם אם נקים בית-משפט מיוחד - על הבעיה הזאת לא נוכל להתגבר ע"י שיפוט נפרד (אם כי ייתכן שבעירייה פלונית צריך יהיה להוסיף עוד שופט). כאן צריך למצוא דרך אומיניסטרטיבית לאפשר למשטרה למלא את תפקידה. אולי להעביר ממנה את התפקיד הזה לגופים אחרים.

אני מברך את ח"כ שלום לוי על עצם העלאת הנושא. אבל אם נרצה להצליח - צריך להעמיד את החוק הזה בפרופורציה נכונה: חלק מפקודת העיריות כהוראה כללית לעיריות, ולאמץ את חובת הנקיון של המדרכות. נושא נוסף צריך להופיע כאן, כפי שמופיע בחוק נקיון מדרכות, הוא שהחוק הזה לא ישחרר את העירייה מחובתה היא לטפל בנקיון.

אם נעשה את שלושת הדברים הללו שהזכרתי - התודעה בצאבור תתחיל להתפתח כשיתחילו לבצע את החוקים.

י. בארי:

אני מזדהה לחלוטין עם דברי מר וירשובסקי, כמו עם דבריהם של מר רותם ומר קלוגמן. לא מזמן הופעתי בסימפוזיון לפני מנהלים של מחלקות חברואה ברשויות המקומיות, וטענתי שם על אי-אכיפת החוקים בתחום האקולוגי. קם ראש עיריית גבעתיים ואמר: אל תאשים איש, אלא את הכנסת, כי החוקים שאתם מחוקקים אינם מביאים בחשבון את אפשרויות הביצוע. וכל אחד ממנהלי מחלקות התברואה טען על התקן שאינו מלא ועל חוסר האפשרות לבצע את החוקים. וכשח"כ לוי אומר ששר המשפטים מסכים ואילו שר הפנים מתנגד לחוק - הדבר מובן: שר המשפטים דן בצד התחיקתי, ואילו שר הפנים מדבר כמי שמטונה על הביצוע המעשי.

איש אינו חולק על הרעיון. אבל גם השופטים אינם מסוגלים להזיז את העניינים הנתקלים אל חומת הביצוע. המשטרה מצידה מוכנה בכל עת לוותר על תפקידים שונים, בראש וראשונה על ההוצאה-לפועל. בתשובה לשאלה כיצד הופעל חוק רשויות נחלים ומעיינות

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
29.10.74

י. בארי:

ענין בשעתו שרי החקלאות והבריאות שהחוק איננו מופעל כלל, וכל הנחלים במדינה נהפכו לתעלות-ביוב. וחוק שהוא אות מטה הוא בעל משמעות חינוכית שלילית ביותר. לעומת זה, דווקא בתחום של פרחי-בר הצליחו בשמירה על החוק, וזאת דווקא ע"י חינוך.

גם אני חושב שאת סעיף 1 כמות שהוא אי אפשר להשאיר. דבר אחד הוא להעניש מי שמשליך פסולת, ודבר אחר הוא לקבוע את האחראי. בסופו של דבר אהה גם רוצה משפט-צדק.

אני מתנגד לפיצול השיפוט. אילו היתה הבעיה מסתיימת בתחום השפיטה - אפשר היה לעשות זאת גם בתחום בתי-המשפט הקיימים.

ב. טואב:

היות והנושא של נקיון המדרכות שייך לתחום איכות הסביבה, וקיימת ועדת שרים מיוחדת לענייני פנים, שירותים ואיכות הסביבה - נראה לי שההתייחסות של משרדי הממשלה כשהם באים הנה להציג את עמדת הממשלה צריכה להיות על דעת אותה ועדת שרים.

לעצם החוק - אני מחייב אותו ומסכים שהוא צריך לעבור שינויים מתאימים. צריך לפרט אותו יותר, ולבחון את סעיפים. אני מתנגד להקמת טריבונל מיוחדים, שסמכויותיהן אף פעם אינן דומות לאלו של בתי-המשפט הרגילים.

אני מציע להרחיב את החוק גם מעבר לרשויות המקומיות. לא פעם נתקלתי ליד חוף קיסריה בערימת אשפה שנזרקה מתוך משאית שאני יודע למי היא שייכת, והשאלה היא מיהו האחראי לכך.

מר רותם:

הצעת חוק פרטית בדרך כלל מופצת חוות-דעת של כל משרדי הממשלה, בעיקר לשרים הממונים על אותו נושא. לפעמים מסכים אותו שר להעביר את הצעת החוק לקריאה בכנסת לא מפני שהוא מסכים לה, אלא כפי שאמר שר הפנים במקרה זה: "לא ברור לי אם צריך לחוקק הצעת חוק חדש, אבל רצוי שייערך דיון באותו נושא". שנתיים עברו עד שהצלחנו לפרטם חוק-עזר לדוגמה בענין ניקוי מדרכות ליד בתי-עסק, ורק עכשיו מתחילות העיריות לבצע את חוקי-העזר שחוקקו בענין זה. אני מציע אפוא לחכות קצת ולראות איך משתלטים על הענין הזה, לפני שנבוא להחיל חובת ניקוי מדרכות על כלל אזרחי המדינה. משום כך הצעתי שתזמינו את כל בעלי המקצוע הנוגעים בדבר ותשמעו מדוע החוקים הקודמים לא בוצעו עד היום. אני מציע שהנושא לא יועבר לוועדת-עבודה, אלא להיפך: שיינתן פרטום רחב לדיוניה של ועדת הפנים ולחשיבות שהיא מייחסת לנושא. משום כך היתה ההסתייגות שלנו: איננו רואים צורך בחוק חדש כשאיננו מבצעים את החוקים הקיימים, שגם הם נותנים אפשרות לנסות את הדבר. אני חוזר אפוא ומציע שקודם כל נלבן ונברר את הבעיה, בראש ובראשונה את שאלת הביצוע, ונאפשר תקופת נסיון לחוק ניקוי המדרכות ליד בתי-עסק, כדי שנלמד לחוקק חוקים ברי-ביצוע בעתיד.

לי נראה שחייבים להזמין לכאן גם את נציג משרד החינוך, שייסביר את התכניות של מערכת החינוך בשטח הנקיון.

היור' י. תמיר:

אינני מבין מה קורה פה: אנחנו בית המחוקקים, ומחוקקים חוקים, ויש משרדי ממשלה שהם אחראים לביצוע אותם חוקים. בא נציג הממשלה ואומר שצריך לדון. על מה לדון? אחם צריכים לעשות הכל כדי שחוקי המדינה ייאכפו ויבוצעו, ושהמינהל יפעל באופן תקין. ואם הוכח שבדברים אינם מתבצעים - האחראיות היא על הממשלה. האם שר הפנים העלה את הדבר בישיבת ממשלה?

מר רותם:

משום כך אנחנו חוזרים ואומרים: הבעיה איננה החוק אלא הביצוע. החוק הטיל עלינו חובה, וכנראה המנגנון איננו מסוגל לבצע אותה. צריך אפוא לבדוק את הסיבה ואת הדרכים לפתרון, ולא לחוקק חוק חדש ששוב לא יבוצע.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
29.10.74

הי"ר י. תמיר:

לישיבה הבאה נזמין את נציג המשטרה,
נוסף על נציגי משרדי הבריאות, הפנים
והמשפטים. יחד עם זה אעמוד על הצעתי שלא לדחות את העניינים, ולהחיל
בעבודה המעשית.

ש. ברובנדר:

יש כאן שתי שאלות נדרמטיביות: אנחנו
מקבלים את העקרון שנקיון הוא נורמה
טובה; וקנסות הם אמצעי מרתיע שיש לו ערך חינוכי מסויים. אלא שבין
שני הדברים הללו יש חלל-ריק.
דבר נוסף שלא הועלה עד כה: צריך
להתייחס גם לחשש שמא ייהפך חוק נקיון המדרכות ל"חוק לכלוך הכבישים",
משום שהגבול של המדרכה הוא הכביש.

אנחנו מגבילים את עצמנו בהצעת החוק
הזאת במודל מסויים, המודל של בעל-הבית שחייב לקחת מטאטא ולטאטא את
המדרכה שליד ביתו. בכך קבענו את צורת הפתרון הרצוי. אבל בעיני הבעיה
איננה רק משפטית או חברואתית, אלא גם בעיה הנדסית, כלכלית ואקולוגית.
אינני יודע מהי כמות האשפה המוטלת כיום על המדרכות. כי ייתכן שאנחנו
מדרים על בעיה שאיננה הבעיה העיקרית.

לחוק הזה יש מחיר, כמו לכל דבר. קודם
כל - מחיר הניקוי עצמו. לאחר מכן מחיר הפיקוח ומחיר התיסכול של
הציבור וכו'. כי ייתכן שנימצא יורים בתוחמים כדי לפגוע בציפורים
קטנות. ייתכן שבעלי החנויות יעדיפו כקבוצה לשכור סטודנטים שיהיו
אחראים לניקוי המדרכות. עכ"פ, לא אוכל להציע פתרונות לפני שאני
יודע מהי הבעיה הספציפית.

השאלה היא אם האזרח או הרשות המקומית
אחראית לנקיון. מבחינה מסויימת טוב לעסוק בריכוזיות, ולטפל בעיריה
במרוכז ולא במאות-אלפי אזרחים. ייתכן שהפתרון יכול להיות בכך שהחוק
יחייב את העיריות, והן מצידן ימילו על החושבים אגרה נוספת ויטפלו
בעצמן בעניין.

הנושא האקולוגי בכלל הוא נושא מאוד
מאד, ואני חושש שהחקיקה האקולוגית כולה עלולה להיפגע אם יחוקקו חוקים
פזיזים שאי-אפשר יהיה לקיים אותם. גם משום כך הייתי מבקש התייחסות
זהירה מאד לנושא הזה, ולראות את ההשלכה הכוללת של החוק הזה על הנושא
הרחב יותר.

אנחנו מוכנים לשתף פעולה בכל נושא כזה.
ייתכן שנבקש ממישהו שיערוך עבורנו סקר לאור הדברים שנשמעו, ואולי
נוכל לבוא לישיבות נוספות כשבדינו אומדים והערכות מעבר למה שהוצג
כאן בוועדה. אבל מה שהייתי מבקש זה התייחסות לגופו של עניין, ובצורה
פחות אמוציונלית ויותר קרה לנושא.

י. בארי:

אני מציע להזמין לישיבה הבאה גם
נציגות של מנהלי מחלקות החברואה

ברשויות המקומיות.

הי"ר י. תמיר:

ביקשתי להזמין גם את נציגי הארגונים
הוולונטריים - האגודה לתרבות הדיוור
והמועצה לאי-יפה וכו', וגם את נציגי מחלקות החברואה, שאת קרבם
בציבור אנו חייבים להרים. כל אלה יוזמנו לישיבה הבאה.

יחד עם זה אני מציע שמר שפט יהיה מרכז
ועדת-העבודה שהצעתי, שבה ישתתפו גם נציגי משרדי הבריאות והמשפטים,
ואשר תתייעץ גם עם גורמים אחרים - העיריות הגדולות ומרכז השלטון
המקומי, והשירות לשמירת איכות הסביבה יתרום גם הוא את תרומתו. ועדת
המשנה הזאת תביא לאחת הישיבות הקרובות את הצעת חוק-לדיון כשהיא
מותאמת למציאות כפי שתיארתי אותה. אני מבקש שלא לדחות את העניין.
לישיבה הבאה יוזמנו כאמור גם באי-כוח משרד החינוך והמשטרה. מר
וירשובסקי הביא לכאן מספרים מדהימים. זוהי סמט התקוממות של הציבור,
ואני מבקש לדעת מהי עמדת משרד המשפטים גם בשאלה זו.

להקים ועדת משנה בהשתתפות נציגי משרדי הפנים,
הבריאות והמשפטים. מרכז הוועדה יהיה מר שפט
ממשרד הפנים. הוועדה תבוא בדברים עם הגורמים
השונים, ביניהם השירות לשמירת איכות הסביבה,
ותביא למליאת הוועדה את הצעת החוק כשהיא
מוחמט לתנאים לאור הדיונים בוועדה.

הוחלט:

(הישיבה נועלה בשעה 11.10)